

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

4. An agens possit perfectè assimilare sibi passum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

albedo non sit actiua; & graue resistit eleuanti ipsu m mediante sua grauitate, quæ non est actiua, aut saltem non agit in caula n eleuantem

Confirmatur, quia aiqua minus actiua magis resistunt quam actiuiora: terra eni u quæ minus actiua est quam ignis, magis resistit contrariis corrupendis, quam ignis.

17 *Notandum secundo*, primas qualitates; scilicet colorem, frigus, siccitatem, & humiditatem, habere resistantiam actiuam sic, vt maiorem habeat calor, & post ipsum frigus post frigus autem humiditas, & deinde siccitas: hoc enim ordine habent actiuitatem maiorem, & minorem, vt patet experientia, communi Authorum sensu comprobata: minus enim potest detineri manus intra ignem, aquam intra quæ frigidissimam, & intra talem aquam quam intra corpus humidissimum, & intra huiusmodi corpus, quam intra maxime siccum corpus. Resistentia autem formalis non hoc ordine, sed omnino opposito ipsis conueniunt, ita scilicet, vt calor habeat minorem, post calorem frigus, post frigus humiditas, & post hanc siccitas. Et hinc a Philosophis communiter recipitur, qualitates quæ magis sunt actiue, eo minus resistere: quod cum non possit intelligi de resistantia actiua quæ maior est, ubi maior est actiuitas, debet intelligi de resistantia formali.

Confirmatur hoc etiam experientia, quia terra omnium maxime resistit aliis elementis: ergo siccitas, quæ est qualitas ipsi maxime propria, maxime resistit reliquarum omnium qualitatum. Præterea ignis facilius corrumpitur ab aqua, quam e contra: ergo calor minus resistit, quam frigus. Denique facilius tollitur frigus aquæ, quam humiditas eius: ergo à primo ad vltimum qualitates, quo magis sunt actiue, eo minus possunt resistere.

Verum hæc confirmatio patitur aliquas difficultates, quas tamen iam non libet proponere; sed ea supposita & doctrina hæcenus tradita.

18 *Queritur* verum, vt aliquid possit agere in passum, debeat habere maiorem actiuitatem quam sit resistantia passus, seu verum quod idem est, actio procedat à proportionem maioris inæqualitatis. Si agens non possit agere in passum, nisi habeat maiorem actiuitatem quam sit resistantia passus, actio procedet à proportionem maioris inæqualitatis. Si vero possit agere in passum, quod plus habeat resistantiæ formalis quam agens habet actiuitatis, actio procedet à proportionem minoris inæqualitatis.

CONCLUSIO.

Agens debet habere maiorem actiuitatem quam sit resistantia formalis passus. Est communis cum Rub. 1. de gen. cap. 9. quæst. 3. contra Tolet. q. 13. de gen. & quosdam alios.

*Probat*ur: si esset æqualis resistantia passus cum actiuitate agentis, non fieret actio: ergo multo minus fieret, si maior esset resistantia passus quam actiuitas agentis. Consequentia est euidens: Probat'ur antecedens: non potest esse actio nisi agens superet resistantiam passus: sed si passum tantum resistat quantum agens agit, non superabitur resistantia passus: ergo.

Confirmatur, quia tunc dicitur esse maior agentis actiuitas quam resistantia passus, cum ab hac non potest illa impediri: ergo quoties agens agit, habet maiorem actiuitatem, quam sit resistantia passus.

19 *Obiicit*: sequeretur quod non possit reactio dari, quod est falsum. Probat'ur sequela: passum debet habere minorem actiuitatem quam sit resistantia agentis, alias non esset passum, sed agens: ergo si non potest procedere actio à proportionem minoris inæqualitatis, non potest dari reactio.

Confirmatur experientia: videmus partem guttam aquæ excauare lapidem durissimum, cuius resistantia est maior quam actiuitas.

Respondet, negando sequelam, & distinguendo antecedens probationis: passum debet habere minorem actiuitatem quam sit agentis resistantia actiua, concedo; quam sit resistantia formalis, nego.

Ad confirmationem respondetur, maiorem esse actiuitatem guttæ excauantis, quam sit resistantia formalis lapidis, quoad partem, secundum quam excauatur.

QVÆSTIO IV.

An agens possit perfecte assimilare sibi passum.

Non est dubium, quin possit agens producere aliquid sibi simile, & in hoc sensu assimilare sibi passum: sic enim ignis ignem producit, & homo hominem; sed difficultas est, an in passu aliquo sibi applicato possit producere tot gradus qualitatis alicuius, quot in se ipso habet, verbi gratia, an calidum vt octo posset aliquod corpus, quod non haberet tantum caloris, efficere calidum vt octo.

20 *Ruius hic qu. 6.* existimat agens calidum vt octo, Sententia Ruuij. verbi gratia, si haberet passum sibi penetratiue applicatum, posse illud perfecte assimilare, faciendo ipsum calidum vt octo, sed si applicaretur ipsi quocumque alio modo, quamuis esset summe contiguum, aut etiam continuum ipsi, non posse.

Fundamentum ipsius pro prima parte est, quod calidum vt octo habeat actiuitatem sufficientem ad producendos octo gradus caloris, & aliud corpus aliquod posset esse capax tot graduum: ergo si perfectissimo modo applicarentur, producerentur octo gradus caloris in illo alio corpore: sed si ponerentur penetratiue in eodem loco, perfecte assilime applicarentur.

Fundamentum secunda partis est, quod non applicentur tam perfecte per contiguationem, aut continuationem, aut quocumque alio modo, ac per penetrationem: ergo agens non potest tantum caloris producere, quantum si applicarentur penetratiue, & consequenter non poterit perfecte assimilare passum non penetratum.

21 *Verum*, quidquid sit de ipsamet opinione huius authoris, hoc fundamentum secunda partis non sufficit; quia non est necesse vt quo perfectius applicetur passum, eo perfectiorem recipiat ab ipso effectum, nisi ostendatur, quod non possit perfectissimum effectum in passu remotiori producere; nam eo ipso quo produceret perfectissimum effectum in passu minus applicato, si melius applicaretur non produceret in eo perfectiorem effectum, vt est euidens, nec tamen sequeretur quod maior aut perfectior applicatio esset inutilis aut frustranea, quia destrueret ad hoc quod agens citius produceret illum perfectiorem effectum.

Confirmatur hoc primo, quia ignis potest in passu remotiori producere ignem, vt patet experientia: sed in passu viciniore non potest perfectiorem effectum producere: ergo non sequitur non posse produci calorem vt octo in corpore contiguo ex eo quod non applicetur tam bene, ac si esset penetratum.

Confirmatur secundo ad hominem, quia ipsemet *Ruius* fatetur agens, quod non posset alias corpus contiguum assimilare sibi perfecte, si augeretur notabiliter densitas aut magnitudo eius, posse illud sic assimilare: sed quantumuis augeretur eius magnitudo, & densitas, corpus contiguum non esset ipsi tam perfecte applicatum, ac si esset penetratum cum ipso; ergo illud fundamentum non sufficit ad probandum quod non possit perfecte sibi assimilare passum contiguum, si potest sic assimilare sibi passum penetratum.

CONCLUSIO

22 *Agens non potest naturaliter assimilare sibi perfecte* Agens passum quomodocumque applicatum, absque penetratione, nequit *An autem possit, si penetratiue applicaretur ipsi, incertum* assimilare sibi: sed probabilius tamen est, quod non, licet redderet ipsi passum sum uniformiter simile, quoad omnem partem, & non vniiformiter dissimiliter, sicut assimilatur sibi de facto corpora continui: nisi pensetur. Hæc quoad primam partem est *Ruij* & *Arriaga*, & c. ac tunc videtur communis: quoad secundam vero partem & quoad tertiam videtur esse contra *Ruium*: sed quod ad quartam puto debere esse omnium: quamuis in terminis non reperiam ipsam apud vllu u auctorem.

Proba

672 PHYSICA. De Conditionibus ad agendum, &c.

Probatnr prima pars, quia calidum vt sex verbi gratia in aere sibi vicino non producit calorem vt sex, etiam si maneat per integrum annum applicatum ipsi; ergo agens nequit naturaliter assimilare sibi totaliter passum contiguum. Consequentia patet, quia si posset, calidum vt sex deberet calefacere vt sex aërem illum. Probatnr antecedens, quia si posset calefacere vt sex aërem illum, aër ille sic calefactus posset calefacere vt sex aërem sibi vicinum, & sic calidum vt sex posset sufficere ad calefaciendum totum mundum vt sex, quod est absurdum.

Confirmatur, quia experientia constat quod pars remotior aëris non sit vnquam tam calida quam pars viciniore; ergo signum est, quod nunquam possit illud passum perfecte assimilari agenti principali; & in hac experientia & ratione fundatur vulgare axioma Philosophorum, quod agentia per qualitatem intensibilem agant vniformiter difformiter, hoc est, quod in parte sibi viciniore producant magis intensam formam quam in remotiori, proportionem seruata; quod ceteris paribus ab omnibus admittitur: & dico ceteris paribus, quia si pars remotior esset capacior & magis disposita ad intensiorem formam, secundum multos reciperet intensiorem formam, & iuxta hoc aliqui limitant predictum axioma, quæ tamen limitatio necessaria ne sit an non, parum facit ad propositum.

Dices axioma illud intelligendum esse quantum ad initium actionis non vero si diu continuetur.

Contra, quia experientia, vt dixi, constat, quod si diu etiam continuetur agens calidum applicatum passio homogeneo, verbi gratia aëri, nunquam pars remotior redditur tam calida quam viciniore: ergo intelligi debet non solum quantum ad initium, sed quantum ad continuationem.

Incertum an agens possit perfecte assimilare passum casu. *21 Probatnr secunda pars conclusionis*, quia non habemus experientiam vllam de eo, quod fieret in casu penetrationis, nec rationem vllam euidenter concludentem alterutram partem; ergo incertum est, quod fieret in tali casu.

Probatnr tertia pars, quia verisimile est agens, sicut limitatur ad non producendum tantum, quantum habet qualitatis in vlla parte corporis contigui, ita etiam determinari ad non producendum tantum in corpore penetrato secum: neque enim illa maior applicatio necessario infert oppositum.

Probatnr quarta pars: quia omnes partes corporis penetrati sunt equè bene applicatæ: ergo tantum debet producere in qualibet parte & consequenter non ager in ipsum vniformiter difformiter, sicut agit in passum, cuius partes non applicantur æque aut eodem modo.

24 Obiicies contra primam partem: passum contiguum est capax caloris vt sex, vt suppono, & calidum vt sex, est potens producere calorem vt sex: ergo tantum potest producere in passio contiguo.

Confirmatur: calidum, vt sex, potest producere naturaliter calorem vt sex in aliquo subiecto, nō in alio potius quam in contiguo, aut continuo, quia naturaliter nihil potest melius ipsi applicari quam per contiguationem aut continuationem.

Confirmatur secundo, quia agens naturale habet inclinationem naturalem ad assimilandum sibi passum: ergo potest naturaliter illud assimilare aliquando, alias frustra esset inclinatio illa naturalis.

Respondeo negando antecedens pro secunda parte, cuius ratio desumenda est ex natura agentis naturalis, quæ determinatur ad non producendum in tali passio, quantum habet in se, vt colligitur ex fundamento conclusionis; & hinc negatur maior primæ confirmationis.

Ad confirmationem secundam respondeo distinguendo antecedens: ad assimilandum sibi passum in specie qualitatibus, quam habet in se, concedo; in intensione & gradu, nego antecedens. Et sane si inclinaretur ad assimilationem in gradu, vt fatetur *Ruminus*, qui propterea putat quod assimilaret sibi perfecte corpus penetratum, omnino deberet dici, quod posset æque aut potius assimilare corpus contiguum quam penetratum; quod ipse tamen negat inclinatio

naturalis potentie actiue debet potius posse reduci ad actum in casu aliquo naturaliter possibili, quam in casu miraculoso.

25 Obiicies secundo. Ignis potest producere dispositionem sufficientem ad formam ignis: sed illa dispositio est tantus calor, quantum habet ipsemet ignis: ergo ignis potest in passio tantum caloris producere & consequenter poterit perfecte sibi assimilare passum.

Confirmatur, quia ferrum candens habet tantum caloris quantum ignis, alias non posset comburere stupam: ergo ignis perfecte assimilauit sibi ipsum.

Respondeo negando minorem: minor enim calor sufficit ad disponendum.

Ad confirmationem respondeo distinguendo antecedens, si habeat ignem in poris, transeat, si non habeat negatur antecedens cum sua probatione: potest enim minor calor, quam ignis aut tale ferrum habet, sufficere ad disponendum subiectum aliquod ad formam ignis, suppositis ceteris conditionibus.

Obiicies tertio: potest agens perfecte sibi assimilare passum in forma substantiali: ergo & in forma accidentali, quæ est imperfectior.

Confirmatur, quia forma substantialis non videtur habere maiorem proportionem ad producendum per modum principij aliam formam similem, quam forma accidentalis.

Respondeo, negando consequentiam; quia experientia constat vnā posse, & alteram non posse, & propter hoc ipsum negatur antecedens confirmationis.

QVÆSTIO V.

Primum idem possit agere in seipsum actione vniuoca, & quomodo fiat actio per antiperistasisin.

26 Nota, actiones alias esse *vniuocas*, alias *æquiuocas*. *Vniuoca* sunt quibus agens producit aliquid eiusdem speciei cum principio suo productiuo forma; vt cū & vniuoca calidum per calorem suum producit calorem in alio subiecto. *Æquiuoca* sunt, quibus producit aliquid diuersæ speciei a principio formali productiuo; vt cū ignis per formam suam substantialem producit calorem, aut intellectus intellectionem, aut Deus creaturam, aut Sol ranam. Quæritur ergo vtrum posset idem agere in se ipsum, non sensus actione æquiuoca; nam de hoc actum est in Physica; sed qualitas actione vniuoca; & non est difficultas vtrum hoc posset fieri secundum diuersas partes taliter, vt idem secundum vnā partem ageret in se ipsum secundum aliam; sed vtrum id posset fieri secundum vnā partem taliter, vt eadem esset mouens, & mota.

CONCLUSIO I.

27 Idem non potest agere in seipsum actione vniuoca nec perfectius, id est actione qua produceret in se qualitatem sibi convenientem; neque corruptius, id est actione, qua produceret in se qualitatem disconuenientem; neque directius, neque reflexius. Est communis cum Secto in 1. disp. 3. questione 7.

Probatnr, quia si produceret aliquid in se actione vniuoca aliquam qualitatem, vel produceret aliquam qualitatem in se primo ita, vt nihil istius antea in ipso esset productum, vel ita vt non primo produceret, sed intenderet qualitatem iam antea productam: sed neutrum dici potest: ergo. Probatnr minor quod primam partem, quia actio non esset vniuoca, quandoquidem principium formale istius productionis, non sit qualitas eiusdem speciei cum termino istius productionis. Probatnr minor quod secundam partem, tum quia quod non potest qualitatem primo producere, non potest eam intendere; tum etiam quia qua ratione calidum vt duo posset actione vniuoca intendere suum calorem, producendo tertium gradum, eadem ratione, cum iam esset calidum vt tria, posset facere se calidum vt quatuor, & consequenter vt octo, quod est absurdum secundum omnes.

Obiicies: in æstate aqua inclusa in altis puteis de frigida facit se frigidior, ergo idem agit in se ipsum actione vniuoca.

Respondeo